

Arbeids- og sosialkomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres referanse:
Vår referanse: 18/00383-27
Vår dato: 24.01.2023

Fellesorganisasjonen (FO)
Mariboegs gate 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
+47 919 19 916

E-post:
kontor@fo.no

Bankgiro: 9001.06.35674

Bankgiro kontingent:
9001.08.71394

Org.nr:
870 953 852 MVA

fo.no

FOs skriftlige innspill til Arbeids- og sosialkomiteen vedrørende høring om stortingsmeldinga Menneskerettar for personar med utviklingshemming – det handlar om å bli høyrte og sett

FO er fagforeninga for sosialarbeidare. FO organiserer nærme 35 000 barnevernspedagogar, sosionomar, vernepleiere og velferdsvitare.

FO takker for muligheten til å stille i høring om stortingsmeldinga, og til å dele våre skriftlige innspill med arbeids- og sosialkomiteen. Å stå opp for rettighetene til personer med utviklingshemming, er et av FO aller viktigste anliggender. Vi mener det er helt nødvendig at CRPD inkorporeres i menneskerettighetsloven, som en del av arbeidet mot diskriminering av- og utenforskap for personer med utviklingshemming. At stortingsmeldinga er fundert i CRPD er derfor gledelig.

FOs innspill til kapittel 5.

FO synes det er bra at regjeringa selv retter søkelys mot behovet for individtilpasset helseoppfølging. Vi er imidlertid bekymret for bruken av begrepet *tilstrekkelig*. FO mener det bør presiseres hvem som har myndighet til å vurdere om en tjeneste er tilstrekkelig eller ikke. Tjenestebrukerens opplevelser av eget tjenestetilbud må veie tungt.

FO støtter forslaget om å utarbeide en nasjonal bruker- og pårørendeundersøkelse. Vi mener imidlertid at dette på langt nær er nok til å styrke medvirkning- og innvirkning på egen personlig assistanse på individnivå. Det må stilles krav til at tjenesten utarbeider individuelt tilpassede tiltak rettet direkte mot med- og innvirkning på individets egne tjenester. Tjenestebruker må ha dokumenterbar innvirkning på hvordan tjenestene er utformet. Videre må det daglige arbeidet med med- og innvirkning på egne tjenester dokumenteres daglig og følges opp i tett dialog med tjenestebruker selv¹.

¹ [Opptappingsplan 2018.pdf \(fo.no\)](#)

Miljøterapeutisk- og helsefagarbeiderkompetanse, er urovekkende lav enkelte steder. FO mener dette er en helt uholdbar situasjon, som kan bidra til at personer med utviklingshemming får et uforsvarlig og tvangspregget tjenestetilbud. Fagkompetansen hos ansatte i kommunale helse- og omsorgstjenester må styrkes³. Dette begrunner vi blant annet i at fagkunnskap er vesentlig for å kunne levere faglig forsvarlige helse- og omsorgstjenester i det daglige, både i- og utenfor samarbeidet med habiliteringstjenesten, og i gjennomføring av praktisk bistand, opplæring og habilitering.

Når fagkompetansen er lav, øker risikoen for at personalgruppa rundt tjenestebruker er *unskilled and unaware of it* (Dunning-Kruger-effekten)², altså at den lave fagkompetansen gjør at tjenesteytere overvurderer sin egen faglighet. Dette kan føre til at helse- og omsorgstjenestene preges av normative- og skråsikre løsninger³ som i ytterste konsekvens kan bidra til å svekke rettsvernet til brukerne, spesielt når det kommer til regelverket rundt makt- og tvangsbruk. Uten riktige fagkunnskap kan det være utfordrende å vurdere hva som er- og ikke er å regne som makt og tvang. Når det foreligger et vedtak om bruk av makt og tvang etter Helse- og omsorgstjenestelovens kap. 9., stilles det krav til at kompetanse hos tjenesteyterne som skal gjennomføre tvangstiltaket. FO er bekymret for at det svært ofte gis dispensjon fra kompetansekravene⁴. Tvang skal ikke kunne utføres av ansatte uten formell kompetanse.

At regjeringen har en intensjon om å styrke fagkompetansen i tjenestene til personer med utviklingshemming, er bra. Som meldinga selv påpeker, har FO kartlagt at bare omkring en tredjedel av dem som jobber innenfor helse- og omsorgstjenestene til personer med utviklingshemming, har formell kompetanse⁵. For at disse tjenestene skal fungere, må den generelle kompetansen i tjenester til personer med utviklingshemming heves. Kompetansen til vernepleiere og fagarbeidere innen helse- og oppvekstfag er særlig relevant. Ansettelser skal i hovedsak være 100-prosentstillinger. Både ufaglært-, helsefagarbeider-, miljøterapeut- og vernepleier må få opplæringen og faglige påfyller som det nødvendig for faglig forsvarlige- og innovative tjenester.

Mangelen på helsepersonell i norsk helse- og omsorgstjeneste, er massiv. Det er personalmangel i alle ledd⁶. Dette problemet øker i takt med at den eldre befolkningen blir større. FO mener derfor at det må utdannes mer helsepersonell, og at personell som allerede jobber i helse- og omsorgstjenestene må få mulighet til å etter- og videreutdanne seg for å møte kompetansebehovet. Ettersom mangelen på vernepleiere er så stor, mener vi at antallet studieplasser ved vernepleierutdanningene må økes med ti prosent årlig fram mot 2030. For at vernepleierutdanningen skal ha kvalifiserte undervisere, må det stimuleres til at flere vernepleiere tar master- og doktorgrad.

FO synes det er bra at tillitsreform nevnes som eget punkt i stortingsmeldinga. Vi tror at personer med utviklingshemming-, i samarbeid med dem som yter tjenester til dem, er best egnet til å forbedre- og videreutvikle tjenestene de skal motta i framtida. Bedre styring og kontroll på tjenesteutøvelsen kan ikke oppnås bare med gode ledere og klare samhandlingsavtaler med spesialisthelsetjenesten. Det 2021forutsetter tett

² [\(PDF\) Unskilled and Unaware of It: How Difficulties in Recognizing One's Own Incompetence Lead to Inflated Self-Assessments \(researchgate.net\)](#)

³ [Rett eller galt - eller noe midt i mellom.pdf \(fo.no\)](#)

⁴ [Tilsynsmelding 2019 \(helsetilsynet.no\)](#)

⁵ [Rapport komp i tjenester til utviklingshemmede.pdf \(fo.no\)](#)

⁶ [Arbeidsmarkedet for helsepersonell fram mot 2040 \(ssb.no\)](#)

dialog mellom tjenestebruker, tjenesteyter, nærmeste leder og virksomhetsleder. I tillegg må de ansatte i tjenestene ha tid til å oppdatere seg faglig, og ha tilgang på veiledninga de trenger for å yte så gode tjenester som mulig. Dette krever nok folk på jobb og at tjenestebrukerne har vedtak som favner deres faktiske tjenestebehov.

FOs innspill til kapittel 8.

FO mener forslaget om å forsøke såkalt arbeidsorientert uføretrygd vitner om en virkelighetsforståelse basert på at økonomiske insentiver er det eneste som skal til for å få personer med utviklingshemming i arbeid. Vi tror løsningen ikke ligger i å redusere utviklingshemmedes arbeidsinnsats til annenrangs og billig arbeidskraft med statlige subsidier. Derfor er det bra at det skisseres tiltak som skal få flere personer med utviklingshemming ut i arbeid. FO stiller seg imidlertid ikke bak ordningen med arbeidsorientert uføretrygd slik den skisseres i NOUen *Kompetanse, aktivitet og inntektssikring* fra 2021⁷. Vi vil minne regjeringen på at et samlet LO stemte mot ordningen da forslaget ble lagt fram i Sysselsettingsutvalget i 2020⁸. FO mener at man, istedenfor å bruke ressurser på et forsøksprosjekt som arbeidsorientert uføretrygd, heller bør satse på å styrke- og forbedre de ordningene man allerede har.

Med vennlig hilsen

Mimmi Kvisvik
Forbundsleder

Maria Strømman Berteig
Rådgiver

⁷ [NOU 2021: 2 \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no)

⁸ [lo-notat-om-sysselsettingsutvalgets-rapport2.docx \(live.com\)](#)